

Артър Конан Дойл

Короната с берилите¹

---

1. берил (лат.) – скъпоценен камък със зеленикав и син цвят, по-рядко бял, жълт или розов; прозрачнозеленият се нарича смарагд (изумруд), а синьозеленият – аквамарин.

– Холмс – казах аз една сутрин, застанал на прозореца, – ела да видиш! По улицата тича един луд! Как ли са го пуснали близките му самичък?

Приятелят ми стана лениво от мястото си, пхна ръце в джобовете и застана зад гърба ми. Беше светло и мразовито февруарско утро. Наскоро падналият сняг беше почернял по улицата от превозните средства, а от тротоарите беше почистен, но въпреки това беше доста хлъзгаво. Сигурно поради тази причина пешеходците бяха твърде малко. Откъм станцията на метрото не се виждаше никой, с изключение на господина, който привлече вниманието ми със странния си вид и държание.

Това беше човек на около петдесет години, висок, набит, с внушителен вид и резки черти на лицето. Беше добре облечен. Носеше черно пардесю, блестящ цилиндър, кафяви гети и отлично ушит сив панталон. Поведението му обаче, контрастираше както с външния му вид, така и с лицето му. Той тичаше с все сила, подскачаше отвреме-навреме, като човек, несвикнал да върви пеш и размахваше ръцете си, в същото време клатеше глава и правеше някакви гримаси.

– Какво ли му има? – заливях аз, – Като че ли гледа номерата на къщите.

– Мисля, че идва у дома – рече Холмс, като потриваше ръце.

– У дома ли?

– Да. Идва, за да се посъветва с мен. Тези признаци са ми познати. Ето, видяхте ли?

Задъханият непознат спря пред входа и дръпна звънеца така енергично, че из цялата къща се разнесе силен звън.

След няколко минути той стоеше пред нас все още запъхтян, но в погледа му се четеше такава скръб и отчаяние, че ние престанахме да се усмихваме, а го разглеждахме със съжаление и съчувствие. Отначало господинът не можа да проговори нито дума, само се люшкаше насам-натам, хванал косите си, като човек, изгубил разсъдък; след това се хвърли отчаяно и започна да блъска главата си в стената с такава сила, че ние двамата едва успяхме да го заловим и издърпаме до средата на стаята. Шерлок Холмс го сложи да седне – на стола и започна да му говори със свойствения си ласкав, успокояващ тон.

– Вие навярно идвате, за да ми разкажете какво ви се е случило и да поискате съвет, нали? – каза му той. – Вие сте изморен от прекомерното бързане. Моля, успокойте се, а след това ще ми бъде приятно да ви изслушам.

Непознатият поседя няколко минути мълчаливо, като вероятно се

мъчеше да се овладее. Гърдите му се повдигаха тежко. Най-сетне той избърса лицето си с кърпа, силно стисна устни и се обърна към нас.

– Вие разбира се ме мислите за луд? – запита непознатият.

– Виждам, че сте силно развълнуван. Сигурно ви е сполетяла голяма беда – отвърна Холмс.

– Да, да! Беда, страшна беда, неочаквана... от която човек може да полудее. Аз бих могъл да понеса позора, ако се отнасяше само до моето обществено положение, макар, че съм човек с неопетнено име. В личния живот на всеки могат да настъпят какви ли не неприятности и огорчения. Господи, колко е потресена душата ми! Но забележете господо! Аз няма да пострадам сам! Ще пострадат най-високопоставени личности в страната ни!

– Моля, успокойте се, господине – отново го подкани Холмс, – и ни разкажете кой сте вие и какво ви се е случило.

– Може би сте чували името ми – започна нашият посетител, – аз съм Аликсандър Хоулдър, един от собствениците на банкерската къща „Хоулдър & Стивънсън“ на улица Тренднидъл.

Името му наистина ни беше известно. На Хоулдър и Стивънсън принадлежеше втората по значение банкова къща в Сити. Какво ли беше се случило на един от най-известните граждани на Лондон, та да го доведе до такова скръбно отчаяние? След като направи ново усилие над себе си той започна:

I.

– Чувствувам, че не трябва да се губи нито минута и затова тичах дотук. Не съм свикнал твърде с ходенето пеш и поради това се запъхтях. По причина на падналия сняг и леда, файтоните в момента са бавно превозно средство, ето защо използвах метрото. Тъй като чувствувам, че съм по-добре, ще ви разкажа всичко доколкото успяе кратко и ясно. Искам да знаете, че полицейският инспектор ме посъветва да се обърна именно към вас.

– Мисля, че ви е добре известно, че успешното водене на банковите операции зависи не само от изгодното пласиране на капиталите, но и от увеличаване числото на вносителите. Една от най-изгодните операции е отпускането на заеми срещу сигурен залог. През последните години тази част от нашата дейност неимоверно нарасна. Ние отпускаме заеми на много известни и знатни хора срещу залози под формата на скъпи картини, библиотеки, сребро, бижута и пр.

– Вчера сутринта в кабинета си бях посетен от – извинете, но даже и на вас не бих доверил името на посетителя си. Искам да знаете само, че това е личност известна на цял свят, представител на едно от най-знатните английски семейства. Бях поразен от оказаната ми чест и понеже исках да изразя това, станах, за да го посрещна, но той пристъпи бързо към целта на посещението си с вида на човек, който иска час по-скоро да се освободи от неприятно задължение.

– Господин Хоулдър – каза той. – Научих, че давате пари в заем.

– При добър залог – отговорих аз.

– Необходими са ми веднага петдесет хиляди фунта – рече той. – Разбира се, такава сума бих могъл да взема от който и да е мой приятел, но предпочитам сам да си уреждам тези въпроси така както желая. Не искам в дадения случай да се обвързвам с когото и да е.

– Позволете да ви запитам докога ще са ви необходими тези пари?

– Следващият понеделник ще получа голяма сума и тогава, разбира се, ще ви върна дълга заедно с лихвите, които ще определите. Но, парите са ми необходими още сега.

– Щях да бъда щастлив да ви услужа с тези петдесет хиляди фунта от своите собствени средства – казах му аз, – ако това не представляваше в момента затруднение за мен. Ако обаче сумата бъде отпусната от името на фирмата, то дори и по отношение на вас, съм длъжен да

спазвам общите правила за такива случаи.

– Тогава заповядайте. Мисля, че така ще бъде по-добре – каза той, като вдигна от пода черната кожена чанта, която беше оставил при влизането си. – Навярно ви се е случвало да слушате за короната с берилите?

– Това е едно от най-скъпите съкровища на Англия – отговорих аз.

– Точно така.

Той отвори чантата. Върху меко, розово кадифе почиваше великолепна корона.

– Виждате, че това тук са тридесет и девет големи берили – продължи той. – Що се касае до златната рамка, то тя е безценна. По най-ниската тарифа, това, което ви нося, е двойно повече от сумата, която желая да получа от вас.

Аз взех в ръце чантата със скъпоценната корона и смутено Поглеждах ту към безценното украшение, ту към моя клиент.

– Съмнявате ли се в нейната цена? – запита той.

– Ни най-малко. По скоро се съмнявам...

– В това дали мога да ви я оставя? Бъдете спокоен. Не бих си и помислил да направя това, ако не бях убеден, че мога да си взема обратно короната след четири дни. За мен това е проста формалност. И така – залогът достатъчен ли ви е?

– Предостатъчен.

– Вие добре разбирате, господин Хоулдър, че ви давам сериозно доказателство за моето доверие към вас. Това е, защото много съм слушал за вашата банка и особено за вашата дискретност. Считаю, че няма на никого да разказвате за това и ще мога да си взема тази вещ напълно запазена. Мисля, че е излишно да подчертавам, че в цял свят няма подобни берили и че и най-незначителната повреда на короната ще предизвика непредвидими неприятности. Оставям ви я напълно спокоен, а в понеделник сутринта ще дойда да си я получа лично.

Тъй като моят клиент явно бързаше, извиках касиера и му наредих да брой петдесет хиляди фунта на господина. Когато останах сам и погледнах лежащата пред мен скъпоценност, обхвана ме неволно чувство на смут при мисълта за поетата от мен отговорност. Кой каквото иска да мисли, но това за мен е национално съкровище и в случай на някакво злощастно събитие, ще стане страшен скандал. Съжалявах вече, че съм приел този залог. Но станалото не можеше да се поправи, затова заключих скъпоценната чанта в огнеупорната каса и продължих работата си.

Така ме завари вечерта. Помислих си, че ще бъде връх на

неблагодарумието да оставям в кантората такава скъпа вещ. В много банки, вие знаете, стават ужасни взломни кражби. Какво би било моето положение, ако се случи нещо такова! Реших, че ще бъде по-безопасно да вземам със себе си чантата и да я нося у дома и в службата, така че да бъде постоянно пред погледа ми. Повиках файтон и въздъхнах с облекчение, когато заключих короната в бюрото си у дома.

– Сега ще ви разкажа за моите домашни, господин Холмс, за да бъдете изцяло наясно с обстановката. Прислужникът и лакеят спят извън дома, затова не считам, че е необходимо да ви говоря за тях. Имам три прислужнички, които живеят у нас от доста години – това са честни момичета извън всяко подозрение. Само най-младата от тях – Люси Пар, постъпи сравнително скоро. Тя е много красиво момиче и има много обожатели, които обикалят около къщата. Но ние знаем, че Люси има почтено държание и имаме добро мнение за нея. Това е съставът на прислугата.

– Близките ми са още по-малко, така че няма да ви отегчавам още дълго. Аз съм вдовец. Имам син на име Артър. За съжаление огорчението ми от него е голямо. Казват, че сам съм виновен за всички неприятности, които ми поднася синът ми. Не зная. Може и така да е. Когато почина съпругата ми, която аз много обичах, прехвърлих цялата си любов върху Артър. Исках усмивката никога да не слиза от неговите устни. Вероятно съм го разглезил, тъй като изпълнявах много от желанията му. Може би и за двама ни щеше да бъде по-добре, ако бях малко по-строг към него, но аз правех всичко това, защото му желяех само доброто.

– Съвсем естествено е, че ми се искаше синът ми да наследи моята професия, но у него нямаше ни най-малкото желание да се занимава с това. Той е твърде упорит, необуздан и откровено да си призная – не бих му поверил голяма сума. Стана член на един от аристократическите клубове. Благодарение на отличните си обноски и очарователно държание, той много бързо се сприятели с доста богати младежи, които са свикнали да живеят нашироко. Започна да играе комар, да губи на конни залагания и често ме молеше за пари, които надхвърляха сумите, предвидени за текущия месец. Вярно е, че няколко пъти направи опити да зарече тези компании, но в последна сметка надделяваше влиянието, което имаше над него господин Джордж Бърнуел. Отначало не се учудвах на обаянието, което излъчваше този господин, тъй като понякога и аз му се поддавах. Артър често го канеше у дома. Той беше по-възрастен от сина ми, напълно светски човек, беше пътувал и видял много,

чудесен събеседник и в допълнение на всичко – притежаваше физическа красота. Но когато оставах сам, аз имах възможност да мисля за него съвсем хладнокръвно, без да бъда под въздействието на неговия чар и тогава си припомнях неговите цинични изрази, както и отделни моменти от държанието му. Съмненията у мен прерастваха в увереност, че с този човек е необходимо да се внимава много, че не трябва да му се доверявам. По същия начин разсъждава и моята малка Мери, която с женския си инстинкт успява да определи характера на хората.

– Остава да ви кажа коя е Мери. Тя е дъщеря на доведения ми брат. Той почина преди пет години и аз я осинових. Тя е като слънчев лъч в моя дом. Мила, нежна, чудесна домакиня и спокойно момиче. Не зная какво бих правил без нея. Само по един въпрос тя върви срещу моите желания. Артър я обича, да, той я боготвори. На два пъти и направи предложение, но тя му отказа. Лично аз мисля, че ако беше приела, щеше да помогне на сина ми и щеше да го отклони от начина на живот който е възприел. Уви, сега е твърде късно. След като ви разказах за домашните си, ще продължа с моята тъжна история.

II.

Снощи, след като изпихме кафето си, аз разказах на Мери и Артър за моя високопоставен посетител и за неговата скъпоценна корона, която съм донесъл вкъщи. Разбира се, запазих в тайна името на клиента. Добре си спомням, че Люси Пар, след като сервира кафето, напусна стаята, но дали затвори след себе си вратата, не бих могъл да твърдя със сигурност. И Мери, и Артър бяха силно заинтригувани от тази история. Те настояваха да видят знаменитата корона, но аз бях решил да не я изваждам.

– Къде си я прибрал? – запита Артър.

– В бюрото.

– Искате ли да вярвам, че тази нощ няма да бъдем посетени от крадци – рече Артър.

– Бюрото е заключено – отговорих му аз.

– О, всеки стар ключ може да отвори твоето бюро. Когато бях малък, аз го отварях с ключа от бюфета.

Тъй като често приказваше фантазии, не му обърнах особено внимание. След известно време, когато се бяхме оттеглили, той влезе в стаята ми и ме помоли да му услужа с двеста фунта. Аз му отказвах доста рязко, като му напомних, че в последно време съм му отделял значителни суми.

– Вие бяхте много добър към мен, татко – каза Артър. – Но на мен наистина са ми необходими тези пари. В противен случай не бих могъл да се появя в клуба.

– Това би било чудесно – не без сарказъм му отвърнах аз.

– Да, но мисля, че не трябва да напускам клуба, покрит с позора на безчестието – каза синът ми. – Аз не бих могъл да понеса този срам. Това е сума, която дължа, следователно ще трябва да намеря тези пари и ще използвам всякакви средства, за да се сдобия с тях.

Бях доста разгневен, тъй като той ми искаше пари за трети път през този месец.

– От мен няма да видиш нито фартинг! – доста възбудено извиках аз.

Той се поклони и мълчаливо излезе от стаята.

След това аз отключих бюрото, уверих се, че черната чанта е на мястото си и отново заключих. После обиколих цялата къща, за да се

уверя, че вратите са заключени и че всичко е в ред. Обикновено това върши Мери, но снощи реших, че аз трябва да направя тази проверка. Като слизах по стълбището, забелязах Мери до страничния прозорец в приемната. Бях вече близо до нея и видях, че тя затваря капациите и прозореца.

– Кажете, татко – леко смутена продума тя. – Днес разрешавал ли сте на Люси да излиза?

– Разбира се, не.

– Тя току-що се прибра. Не се съмнявам, че е ходила само да поприказва с някого до вратата, но все пак това не ми харесва.

– Поговори за това е нея утре или ако искаш аз сам ще направя това. Навсякъде ли е заключено?

– Да, татко.

– Тогава лека нощ.

Аз я целунах, прибрах се в спалнята си и скоро заспах.

– Старая се да ви разказвам всичко, което се отнася до този злощастен случай. Моля ви, господин Холмс, ако имате някакви въпроси, задавайте ми ги!

– Напротив, разказът ви се отличава с пределна яснота – отвърна приятелят ми.

– Сега преминавам към тази част на моя разказ, където се изисква особена точност. Аз спя много леко, а в дадения случай сънят ми беше по-тревожен и неспокоен от всеки друг път. Към два часа ме разбуди някакъв шум. Той затихна съвсем бързо, преди да се опомня, но имах чувството, че някъде тихо се затвори прозорец. Наострих слух. Изведнъж с ужас констатирах в съседната стая нечии тихи стъпки. Станах от кревата и треперещ от страх, отворих вратата.

– Артър! – изкряхах извън себе си от яд. – Мерзавец! Крадец! Как смееш да пипаш короната!

При светлината на газовата лампа видях моя нещастен син. Беше по риза и държеше в ръце короната. Той се мъчеше да я свие или да я изправи с всички сили. Като чу моя вик, той пребледня до смърт и изтърва короната. Аз я вдигнах и веднага забелязах, че единият ъгъл е отчупен и липсва. Заедно с това бяха изчезнали и три берила.

– Негоднико! – извиках полудял от ярост. – Ти си я повредил! Опозори ме завинаги. Къде са берилите, които си откраднал?

– Аз! Откраднал! – повтори като ехо Артър.

– Да, откраднал! Крадец! – продължавах да викам, като го тресях за рамото.

– Мисля, че всички камъни са тук. Не ми се вярва да липсва някой – възрази синът ми.

– Липсват три От тях и ти много добре знаеш къде са! Крадец и при това лъжец! Нима не видях като чупеше короната?

– Стига ругатни – продума той. – Нямам намерение повече да търпя и няма да кажа нито дума повече. Утре ще напусна вашия дом и ще живея отделно.

– Ще те предам на полицията! – продължих да викам, без да се помня от скръб и ярост. – Аз ще поискам всичко да се разследва!

– От мен няма да научите нищо – отговори ми той с такава страст и упорство, каквито не очаквах от него. – Ако повикате полиция, нека търсят!

Моите викове бяха Вдигнали на крак цялата къща. Първа влезе Мери. Като видя Артър и короната в ръцете ми, тя веднага се досети каква е работата, изпищя и припадна. Аз изпратих да повикат полиция. Когато влезе инспекторът заедно с полицаите, Артър, който стоеше с упорит вид и осанка, скръстил ръце на гърдите си, ме запита имам ли намерение да го обвиня в кражба. Отговорих му, че сега вече това не е частна работа, а обществена, защото повредената корона е национално богатство и е редно законът да влезе в пълните си права.

– Нима ще допуснете да ме арестуват? И за мен, и за вас ще бъде по-добре да изляза за пет минути оттук! – отвърна синът ми.

– За да избягаш или да скриеш откраднатото, нали? – му казах язвително.

Съзнанието за ужасното положение, в което се намирах, ме обхвана с нова сила. Аз го молах да разбере, че работата не се отнася само до мен, а до личност, стояща твърде високо в обществената йерархия. Подобен скандал би могъл да предизвика вълнения в обществото. Всичко това може да бъде избегнато, ако той признае къде са трите липсващи камъка.

– Нали теб заварих на местопрестъплението, а не някой друг – мъчех се да му внуша аз. – Признанието няма да влоши положението ти. Ако кажеш къде са берилите, всичко ще бъде простено и забравено.

– Прощавайте на тези, които имат нужна от прошка – насмешливо отвърна Артър, като се извърна от мен.

Разбрах, че не съм в състояние да му повлияя. Нямахше какво повече да правя. Извиках инспектора и полицаия и им казах да задържат сина ми. Претърсиха го веднага, както и стаята и всички места, където биха могли да бъдат укрити берилите, но нямахше и следа от скъпоценните

камъни, а нещастният ми син мълчеше в отговор на всички увещания и заплахи. На сутринта го отведеха в участъка, а аз, след като изпълних необходимите формалности, пристигнах при вас, за да ви помоля за съдействие и помощ. В полицията съвсем открито и откровено ми признаха, че нищо не могат да разберат от случилото се. Искам да ви уверя, че каквито и разходи да направите, то те са без значение за мен. Аз вече обявих, че давам хиляда фунта стерлинги. Господи, какво ще правя! За една нощ изгубих честта си, берилите и своя син. Какво да правя!

Той отново обхвана главата си и започна да се накланя ту вляво, ту вдясно, в невъзможност да изрази скръбта си с думи. Шерлок Холмс седеше, свъсил вежди и устремил поглед в огъня.

– Посещават ли ви много гости? – запита той.

– Никой, с изключение на съдружника ми и семейството му. Както ви казах, понякога идват приятели на Артър. В последно време по-често посещаваше дома ми господин Джордж Бърнуел, за когото вече ви говорих.

– А вие често ли ходите на гости?

– Само Артър излиза. Ние с Мери предпочитаме домашния уют. Не обичаме да излизаме.

– Що се отнася до младото момиче, това ме учудва.

– Тя е много тиха и скромна, при това не е съвсем млада. Тя е на двадесет и четири години.

– Доколкото разбирам от думите ви, последното събитие и се е отразило доста зле – каза Холмс.

– Ужасно! Мисля, че е по-разстроена дори от мен.

– А някой съмнява ли се във виновността на сина ви?

– Какво съмнение може да има, след като аз го видях с короната в ръце!

– Не считам, че това е много убедително доказателство. Кажете ми – короната силно ли е повредена?

– Да, смачкана е.

– Вие не допускате ли, че синът ви е искал да я поправи?

– Да ви благослови Бог! Виждам, че искате да направите всичко възможно да го оневините, а по този начин да възвърнете част от моето спокойствие! Но отговорете ми – защо короната беше в ръцете му? Защо, ако е невинен, той не се защити?

– Ето, виждате ли. Ако наистина е виновен, защо не измисли някакво оправдание? Мълчанието му може да се изтъкува не само в отрицателен смисъл. Ибо в този случай има много чудновати неща. Какво

мислят в полицията за шума, който ви е събудил?

– Те считат, че Артър е вдигнал шум при затварянето на вратата.

– Велики Боже! Нима човек, който тръгва, за да открадне нещо, ще блъсне вратата така, че да събуди цялата къща? А за изчезналите скъпоценни камъни какво ви казаха?

– Продължават да претърсват пода, стените и цялата покъщнина, за да ги намерят.

– А извън къщата претърсваха ли?

– Да, всичко се прави твърде енергично. Цялата градина внимателно е претърсена.

– Е, господине – рече Холмс. – Очевидно работата е много по-сериозна, отколкото я смятате вие, а и полицията. За вас тя изглежда проста, а за мен извънредно заплетена. Помислете, какво може да се заключи от вашата хипотеза: Вие предполагате, че синът ви е станал от леглото, рискувайки, влязъл е в кабинета ви, отворил бюрото ви, извадил короната, отчупил една малка част от нея, след това е отишъл някъде другаде, където е скрил три берила от общо тридесет и девет и то така изкусно, че никой не може да ги открие и след това се е върнал в кабинета, като е пренебрегнал опасността да бъде заловен. Кажете моля ви, издържа ли критика подобно предположение?

– А какво друго мога да мисля! – извика bankerът. – Защо тогава той не ми обясни всичко щом не е виновен?

– Тази задача ще оставите на нас – отговори Холмс. – И така, господин Хоулдър, ще тръгваме към дома ви, за да прекараме час или два в изучаване на някои подробности.

III.

Холмс настоя да ги придружа. Разбира се, с охота приех. Това, което бях чул, възбуди любопитството ми. Признавам си, че виновността на банкерския син за мен беше във от съмнение. При все това аз много вярвах в логичните разсъждения на моя приятел и чувствавах, че все още има надежда за бедния Артър. Холмс не промълви нито дума, докато пътувахме из южната част на Лондон. Седеше с отпусната на гърдите глава и прихлупена шапка, очевидно отдаден на мислите си. Нашият клиент видимо се поободри и направи няколко опита да заговори Холмс. След непродължително пътуване с влака и по шосето, пристигнахме във Форбанк, скромното жилище на финансиста.

Къщата беше белокаменна, квадратна и стоеше малко встрани от улицата. Две широки алеи отпред водеха до двукрила железна врата. Отдясно малка дървена вратичка водеше към тясна пътечка между два реда храсти, вероятно оттук идваха и си отиваха доставчиците на храна и други стоки за дома. Друга пътечка започваше от кухнята вляво към конюшната, близо до шосето.

При входа Холмс ни изостави, внимателно обходи къщата, пътеките, градината и влезе в конюшната. Всичко беше покрито със сняг. Ние с господин Хоулдър предпочетохме топлината на камината. Изведнъж вратата се отвори и в стаята безшумно влезе млада госпожица. Беше по-висока от среден ръст, стройна, с къдрава коса и тъмни очи, чийто цвят се подчертаваше още повече от прекалено бледото лице. Видът и беше повече от скръбен. Устните изглеждаха почти безцветни, а очите – възпалени от сълзи. Направи ми впечатление на жена, съсипана от мъка; вероятно страдаше повече от бащата на предполагаемия престъпник. Не ми обърна ни най-малко внимание. Приблужи се до банкера и нежно го погали по главата.

- Нали се разпореди да освободят Артър, нали татко? – запита тя.
- Не, не, моето момиче. Нещата трябва да се доведат докрай.
- Но аз зная, че той е невинен. Аз съм уверена в това. Сигурна съм, че нищо не е направил. Вие знаете какво значи женски инстинкт. Зная също, че ще се разкайвате, задето постъпихте така жестоко с него.
- А защо мълчи, щом е невинен? – запита господин Хоулдър.
- Кой знае. Може би вашите обвинения са го обидили.
- А можех ли да не го заподозра, след като го видях с короната в

ръце?

– Може би я е взел само, за да я разгледа. Повярвайте ми, повярвайте ми! Той е невинен! Не мога да си представя, че нещастният Артър лежи в затвора!

– Мери, ти знаеш, че не мога да оставя тази работа току така. Аз не желая да и давам гласност, но синът ми, ако е невинен, да страда. Точно заради това повиках от Лондон един господин, който зная, че ще доведе нещата докрай.

– Този господин ли? – запита тя, като се обърна към мен.

– Не, това е неговият приятел, който го придружава. Господинът сега е в конюшната.

– В конюшната ли? – тя учудено повдигна черните си вежди. – Надавам се, че вашият приятел ще успее да докаже невинността на братовчед ми Артър, в която аз съм дълбоко убедена.

– Напълно споделям вашата убеденост и се надявам, че ще постигнат целта си – каза Холмс, като влизаше, изтупвайки снега от обувката си. – Навярно имам честта да говоря с госпожица Мери Хоулдър? Сигурно ще имате желание да ми отговорите на няколко въпроса?

– Заповядайте, господине, щом това е необходимо за разкриването на тази ужасна тайна!

– Вие нищо ли не чухте миналата нощ?

– Не. Аз се появих, след като чух силния глас на чичо.

– Разбрах, че снощи вие сте затваряла прозорците и капациите. Затворихте ли всички прозорци?

– Да.

– А сутринта всички ли бяха затворени?

– Да.

– Разбирам, че най-младата ви прислужница има любовник. Доколкото си спомням, сте казала на чичо си, че тя е излизала, за да се види с него.

– Да. Мисля, че тя може да е чула разказа на моя чичо, когато ни сервираше кафето.

– Разбирам ви – рече Холмс. – Вие мислите, че тя може да е предала съдържанието на чутото на приятеля си и заедно да са съставили план за кражбата?

– Но защо са всички тези хипотези – не издържа банкерът. – Нали видях короната в ръцете на Артър?

– Почакайте малко, господин Хоулдър. Ще се върнем на този въпрос. И така, госпожице Хоулдър, както предполагам, видяла сте

прислужницата, когато се е прибирала в къщи през кухненската врата?

– Когато отидох да проверя дали вратата е затворена, аз я видях да се промъква през нея. В тъмното съзрях отвън и един мъж.

– Познавате ли го?

– О, да. Това е, човекът, който ни снабдява със зеленчуци.

– Единият му крак е дървен, нали?

Сянка от уплаха се мерна в изразителните очи на Мери.

– Вие сте истински вълшебник – отговори тя. – Как узнахте за това?

Тя се опита да се усмихне, но усмивката и не намери отговор в умното лице на Холмс.

– Бих искал да се кача горе – рече приятелят ми. – А след това ще трябва пак да пообиколя къщата. Но като начало мога да прегледам прозорците.

Той бързо преминаваше от един прозорец към друг. Задържа се само пред големия прозорец, от който се виждаше конюшната. Холмс го отвори внимателно и разгледа с лупата си перваза му.

– Сега да се качим горе – като че ли на себе си продума той.

Кабинетът на банкера беше малка стая, постлана със сив килим, с голямо бюро и висок прозорец. Холмс направо се насочи към бюрото и внимателно разгледа ключалката.

– С какъв ключ е било отворено? – запита той.

– С този, за който говореше синът ми. С ключа от бюфета.

– Къде е сега ключът?

– Ето го тук, на масичката. Холмс взе ключа и отвори бюрото.

– Ключалката се отваря безшумно – рече приятелят ми. – Не е никак чудно, че не сте се събудил. Короната сигурно е в тази чанта. Ще трябва да я видя.

Той отвори чантата, извади от там короната и я сложи на масата. Беше рядко произведение на златарското изкуство, а такива чудни берили никога не бях виждал. Единият ъгъл с три камъка беше отчупен.

– Е, господин Хоулдър – каза Холмс. – Ето от другата страна вие виждате също такъв ъгъл, напълно еднакъв, както предполагам, с откратия. Бихте ли се опитал да го отчупите?

Банкерът залитна.

– За нищо на света! – извика той.

– В такъв случай ще опитам аз.

И Холмс пусна в действие цялата си сила, мъчейки се да отчупи набеязания ъгъл, но напразно.

– Усещам, че се огъва леко, но само толкова – рече той. –

Притежавам забележителна сила на пръстите и въпреки това не мога да отчупя този ъгъл. Още по-малко би могъл да стори това човек с по-обикновени физически възможности. Как мислите, ако все пак някой успее да отчупи тази част, сигурно звукът, който ще произлезе, ще прилича на звук от изстрел. В такъв случай как е могло това да се случи на няколко метра от спалнята ви и вие да не чуете никакъв звук?

– Не зная какво да мисля, всичко вече ми е като в мъгла.

– Може би нещата ще се изяснят. Не мислите ли, госпожице Хоулдър? – запита Холмс.

– Признавам, че споделям недоумението на чичо си.

– Спомнете си, господин Хоулдър, когато заварихте сина си, беше ли обут с обувца или поне с пантофи?

– Не, той беше бос, само с панталон и риза.

– Благодаря ви. Ще продължа работата си навън.

Той излезе, като обясни, че предпочита да бъде сам, тъй като повече хора биха заличили следите в снега. Завърна се след около час с големи буци сняг по обувката. Лицето му имаше същият непроницаем израз.

– Струва ми се, че видях всичко, което ми беше необходимо. Господин Хоулдър, сега ние ще се отправим за къщи, където вярвам ще бъдем по-полезни за вашата работа.

– А берилите, господин Холмс? Къде са?

– Не мога да ви кажа.

Банкерът отчаяно закърши ръце.

– Сигурен съм, че няма да ги видя повече! – извика той. – А синът ми? Давате ли ми поне някаква надежда?

– Моето мнение остава непроменено.

– Тогава кажете ми, каква тайнствена случка се разигра снощи в дома ми?

– Ако наминете утре у нас между девет и десет часа, ще ми бъде приятно да ви съобща това, доколкото е във възможностите ми. Нали ми давате карт бланш? Желаете да намеря камъните, каквото и да става и ми давате неограничен кредит?

– Готов съм да се разделя с цялото си състояние, само да ги получа обратно.

– Отлично. Заемам се със случая. Много е вероятно да намина у вас още довечера.

IV.

Разбрах, че приятелят ми има вече изградено мнение за случая, а аз нямах дори смътна представа до какви изводи е дошъл. По време на пътуването ни няколко пъти се опитах да го заговоря за това престъпление, но той коварно отклоняваше разговора в друга посока. Ето защо, отказах се от опитите си и млъкнах. Към три часа се прибрахме на Бейкър Стрийт. Холмс бързо се вмъкна в стаята си и скоро излезе оттам, предрешен като обикновен скитник. Беше облякъл окъсано палто с вдигната яка, червена връзка, разкривени обувца – беше събрал във фокус външния вид на този род хора.

– Струва ми се, че изглеждам добре – каза той, като се оглеждаше в огледалото. – Много бих искал да ме придружите, Уотсън, но мисля, че не мога да ви помъкна с мен. Може би съм попаднал на следа, а възможно е това да се окаже чиста глупост. Във всеки случай ще отсъствавам няколко часа.

Холмс си отрязва парче месо, постави го между две филии хляб, сложи всичко това в джоба си и излезе.

Не бях още успял да изпия чая си, когато той се завърна видимо доволен, с някакви стари обувца в ръце. Захвърли ги в един ъгъл и си наля чаша горещ чай.

– Веднага излизам – промърмори той.

– Къде?

– В Уест Енд. Моля ви не ме чакайте. Ще се върна късно.

– Как върви работата?

– Добре. Не се оплаквам. Бях през цялото време в Стретам, но не влизах в къщата. Разплитането върви отлично и на никаква цена не бих се отказал от случая. Сега ще сваля тези отвратителни парцали и ще се облека прилично.

По всичко личеше, че нещата отиват в благоприятна посока. Очите му горяха, лека червенина беше плъзнала по бузите му. Той се преоблече за няколко минути и след това хлопна входната врата.

Чаках го до полунощ и като не се прибра, отидох да си легна. Бях свикнал с неговите отсъствия понякога и за повече от денонощие и затова не се притеснявах. Не чух кога се е прибрал, но когато на другата сутрин слязох в хола, той пиеше чая си с вестник в ръка. Изглеждаше свеж и спретнат.

– Извинете, че не ви дочаках, но нашият клиент ще дойде рано тази сутрин.

– Минава девет – отговорих аз. – Ето че се звъни. Сигурно е той.

Наистина беше нашият banker. Ужасих се от промяната, която бе настъпила у него. Лицето му беше изпито и бледо, косите – побелели! Той влезе с уморен и апатичен вид, което ми направи по-тъжно впечатление, отколкото вчерашното му вълнение. Отпусна се тежко на стола, който му предложих.

– Не зная защо съдбата ме преследва така жестоко. Преди два дена бях сравнително щастлив и безгрижен човек – пробъбри той, – Сега ме очаква самотна, опозорена старост. Моята Мери ме напусна. Една беда не идва сама.

– Напусна ли ви?

– Да. Заранта леглото ѝ не беше оправяно, стаята – празна, а на масата в хола имаше бележка. Снощи в порив на мъка, но не и на гняв и казах, че нищо от това нямаше да се случи, ако ме беше послушала и се беше омъжила за Артър. Може би не трябваше да казвам това. Тя намеква за това в бележката. Ето, четете:

„Скъпи чичо,

Чувствувам, че ви причиних мъка и ако бях постъпила иначе, нямаше да се случи това голямо нещастие. Не бих могла да бъда щастлива под вашия покрив с тази ужасна мисъл, затова реших да ви напусна завинаги. Не се тревожете за моята съдба и не ме търсете, защото ще бъде безполезно...

Вечно любящата ви
Мери“

– Какво значат тези думи, господин Холмс? Дали не се е решила на самоубийство? – запита клиентът ни.

– О, не, не! Може би това е най-доброто разрешение на въпроса. Мисля, че приближава краят на вашите изпитания, господин Хоулдър.

– Какво говорите, господин Холмс? Знаете ли вече нещо? Къде са берилите?

– Съгласен ли сте да заплатите по хиляда фунта за всеки камък? Не ви ли се струва много скъпо?

– Говорете! Съгласен съм да заплатя десет хиляди!

– Това е съвсем излишно. Три хиляди са доста пари. Е, и разбира се, наградата. Носите ли си чековата книжка? Ето ви перо. Подпишете,

моля, чек за четири хиляди.

Зашеметеният banker написа чека. Холмс приближи до бюрото, извади от чекмеджето един златен триъгълник, на който блестяха три берила и го хвърли на масата. Банкерът го сграби с радостно възклицание. Той изразяваше радостта си така бурно, както и мъката. Със страст притисна камъните до гърдите си.

– Вие имате още един дълг, господин Хоулдър – каза Холмс със строг глас.

– Дълг ли? – запита bankerът, като взе перото. – Кажете каква е сумата и ще ви я заплатя.

– Не, този дълг не е към мен и е от съвсем друго естество. Длъжен сте да се извините пред благородния младеж, вашия син. Бих се гордял с него, ако беше мое момче.

– Значи Артър не е откраднал камъните?

– Това ви казах вчера, повтарям го и днес.

– Уверен ли сте в това? По-бързо да отидем при него, за да му кажем, че мистерията е разкрита!

– Той вече знае. Когато разплетох кълбото, аз отидох при него. Разбрах че не желае да говори, затова аз започнах да разказвам и той трябваше да признае, че съм прав. Прибави и няколко подробности, които не ми бяха напълно ясни. Днешната новина може би ще развърже езика му.

– За Бога, каква е тази тайна?

V.

– Ще ви разкажа всичко поред, а също и това, как стигнах до истината. Най-напред искам да знаете, че ми е крайно неудобно аз да разказвам, а вие да слушате. Господин Джордж Бърнуел и вашата племенница са се били наговорили да избягат и изпълниха своето намерение.

– Моята Мери? Това е невъзможно!

– За съжаление това са фактите. Нито вие, нито вашият син сте познавали добре човека, когото сте въвели в семейството си. Това е един от най-опасните хора в Англия: разорен комарджия, отчаян негодник, човек без сърце и съвест. Вашата племенница няма понятие за подобен вид хора. Когато той е започнал да и нашепва любовни думи, както е правил и със стотици други жени, Мери си е въобразила, че тя единствена е накарала сърцето му да трепне. Дявол знае как я е омотал в мрежите си, но всяка вечер те са си правили срещи!

– Не вярвам и няма да повярвам! – извика господин Хоулдър и лицето му съвсем побледня.

– Тогава слушайте какво се е случило онази вечер у вас. Когато сте отишъл в стаята си (както си е мислела вашата племенница), тя е слязла долу и е започнала разговор със своя любовник през прозореца, който гледа към конюшната. Навярно дълго е стоял там, защото следите му дълбоко са се отпечатали в снега. Тя му е разказала за короната. Алчността му се е събудила и той е подчинил Мери на своята воля. Не се и съмнявам, че ви обича, но мисля, че тя е от категорията на онези жени, у които страстта към любимия заглушава всички останали чувства. Тя едва е успяла да затвори прозореца, а след това е започнала да ви разказва за похожденията на прислужницата, което впрочем е вярно.

– Синът ви Артър, след разговора ви е отишъл в стаята си и е легнал да спи. Вероятно поради дълга, който трябва да погасява в клуба, сънят му е бил неспокоен. В полунощ дочул нечии леки стъпки около вратата си. Станал и с учудване забелязал братовчедка си, която се била отправила към вашия кабинет. Поразен от това, обул панталоните и зачакал да види как ще се развият нещата по-нататък. Най-после тя излязла от кабинета ѝ при светлината на висящата лампа в коридора, той видял в ръцете и короната с берилите. Тя заслизала по стълбите. Той с ужас се запътил след нея, като се прикрил в една от дългите завеси,

откъдето можел да наблюдава. Артър забелязал, че госпожица Мери предпазливо отворила прозореца, подала някому короната, затворила тихо прозореца и бързо преминала покрай него, на път за своята стая.

– Артър стоял като хипнотизиран. Той не можел и да си представи, че трябва да събуди баща си, защото в такъв случай ще навреди на любимата си братовчедка. Но щом тя влязла в стаята си, разсъдъкът му се върнал и тогава е осъзнал колко голямо нещастие ви заплашва, господин Хоулдър. Както бил бос, той слязъл долу, отворил прозореца, скочил в снега и се спуснал по пътеката да гони мъжката фигура, която се откроявала на белотата на снега. Джордж Бърнуел се опитал да избяга, но Артър се впил в него и помежду им започнала истинска борба. Вашият син се мъчел да изтръгне короната от ръцете на „приятеля“ си, а той отчаяно я дърпал, докато не се чул доста силен шум (който произлязъл, забележете, от счупването на короната) и като резултат украшението останало в ръцете на Артър. Тогава той се спуснал да бяга обратно към къщи, прекрачил прозореца, затворил го и се качил горе в кабинета ви, като през това време се чудел как да изправи смачканата при борбата корона. В този момент сте влязъл вие.

– Нима всичко това е възможно? – запита bankerът.

– И ето, когато той е чувствувал, че заслужава най-гореща благодарност, вие сте се нахвърлил върху него, окачествявайки го като най-долен крадец. Разбира се, неговото благородство не му е позволило да издаде тази, която той много уважава, а вие обичате – Мери.

– Ето защо тя извика и падна в безсъзнание, когато видя короната! – каза господин Хоулдър. – Помогни ми, Господи! Ето защо той е искал да излезе за пет минути! Той е желал да отиде до мястото на борбата, за да види дали не е останал там счупеният тъгъл на украшението, Сега разбирам колко несправедлив и жесток съм бил към моя син!

– Когато пристигнахме у вас – продължи Холмс, – аз разгледах внимателно наоколо, за да разбера какви следи ще открия. От предния ден не беше валил нов сняг, а и времето беше студено; всичко това благоприятствуваше моето разследване. При входа на кухнята, въпреки изпотъпкания сняг открих, че сигурно е стояла жена, а овалната следа ми показа, че е разговаряла с мъж с дървен крак. По-нататък разсъдих, че сигурно тяхната среща е трябвало да приключи бързо, защото открих, че жената е тичала, за да се прибере къщи. Токчетата се бяха отбелязали здраво в снега, докато носовете на обувките и личаха съвсем слабо. Човекът с дървения крак се е повъртял малко и си е тръгнал, което ясно се вижда от следите в снега. Когато по-късно разпитах племенницата ви,

оказа се, че предположенията ми са правилни, След като пребродих цялата градина и не видях никакви други следи освен тези на полицаите, попаднах на пътечката пред конюшната, където следите ми разказаха цяла история. Единият вид следи бяха от обуца, а другият – за моя радост – от бос крак. Реших в себе си, че това са следите на вашия син. Първите отиваха към къщата и се връщаха, а вторите – явно говореха, че притежателят им е тичал. Тръгнах по дирите. Установих, че човекът с обуца е прекарал доста време до прозореца на коридора, изпотъпквайки снега в очакване. На сто ярда по-нататък открих мястото на борбата – там снегът беше разхвърлян и изпотъпкан. Няколко капки кръв ми доказваха, че не съм се излъгал. Следата с кръвта стигаше до самото шосе, а там вече никакви следи не можеха да се различат. Що се касае до босите дири, те се връщаха обратно към къщата и прозореца на коридора.

– Ако си спомняте, когато влязох у вас, аз разгледах с лупа перваза на прозореца, а после и следите под него. Стигнах до убеждението, че някой е влизал през прозореца; в подкрепа на това ми говореха следите от мокри нозе от прозореца навътре към къщата, И така аз предположих: пред прозореца е чакал човек, който е искал да вземе короната. Някой му е изнесъл тази скъпоценност. Вашият син, след като е констатирал всичко това, се е хвърлил след крадеца, с когото са се сборичкали. Те са дърпали короната всеки към себе си и така с общи усилия, без да щат, са успели да отчупят единия ъгъл. Синът ви се е върнал със скъпото украшение. Това добре. Оттук нататък трябваше да си отговоря на въпросите: кой е бил този негов противник и второ – кой е изнесъл короната.

– Открай време – продължи Холмс – аз поддържам само това правило: изключвам всичко невъзможно, а това, което остане, макар и неправдоподобно, ще се окаже истината. Ето защо, изключих вас като лицето, което може да е изнесло короната. Оставаха следователно прислужницата и племенницата ви. В случай, че прислужницата я беше изнесла, щеше ли вашият син да позволи да бъде обвинен вместо нея? Категорично не. Следователно, след като ми е известно, че Артър е обичал братовчедката си, напълно е обяснимо защо той не иска да открие нейната тайна, при това толкова позоряща. Припомних си вашия разказ, че сте я видял на прозореца, че припаднала, когато видяла короната в ръцете му и това ми беше достатъчно, за да се потвърдят предположенията ми.

– Но кой е нейният съучастник? – след кратка пауза рече Холмс. Очевидно – нейният любовник. Кого би могла да обича така силно

Мери, че чувствата и да затъмнят обичта, която питае към вас? Аз знаех пак от вас, че излизате рядко и че кръгът на познатите и приятелите Ви е строго ограничен. От тези, които изброихте вчера, мен ме впечатли името на Джордж Бърнуел. Слушал съм за него и за неговата лоша слава по отношение на жените. И забележете: той е разчитал, че Артър ще мълчи, защото в противен случай би изложил братовчедката си.

– А сега, вие сам можете да предположите какво направих по-нататък. Преоблечен като скитник, се запътих към дома на Джордж Бърнуел. Успях да спечеля доверието на неговия лакей, от когото узнах, че господинът през нощта е получил, рана на главата. След това купих за шест шилинга обувката на господин Бърнуел, пристигнах в Стретам, сравних следите с обувките и моята хипотеза се потвърди.

– Снощи забелязах около къщата някакъв скитник – отбеляза господин Хоулдър.

– Това бях аз – продължи Холмс. – Прибрах се у дома, преоблякох се прилично и тъй като бях уверен, че съм намерил виновника, седнах, за да обмисля нещата. Предстоеше ми трудна работа, тъй като трябваше да се избегне какъвто и да е скандал, а знаех, че този опасен негодник добре разбира, че ни държи в ръцете си. Но ми оставаше друго, освен да го посетя, В началото той отричаше всичко. Но аз му разказах цялата история с такива подробности, че той започна да ме заплашва и понечи да свали револвера си от стената, където беше закачен. Преди да стигне до целта си, дулото на моя револвер вече беше опряно до главата му, в резултат на което той стана благоразумен. Обещах му, че ще заплатим по хиляда фунта стерлинги за всеки камък. За пръв път забелязах в погледа му самосъжаление. „А пък аз продадох и трите за шестстотин фунта на един златар. Дявол да го вземе!“ – проговори той. След това научих от него адреса на бижутера, представих му се и му обещах по хиляда фунта за всеки берил. Пазарихме се дълго, но постигнах целта си. Пропуснах да ви кажа, че обещах на господин Бърнуел да не го преследваме. След това отидох в участъка при сина ви, разказах му, че всичко е завършило благополучно и към два часа си легнах да поспя след твърде уморителен ден.

– Ден, който спаси Англия от обществен скандал! – рече bankerът, като ставаше от мястото си. – Не мога да намеря думи, господине, за да ви благодаря, но ще се убедите, че аз съм благороден човек! Вашето изкуство се оказа много по-голямо от това, което си представях! А сега сигурно ще ми трябват криле, за да полетя към скъпия ми син, за да го моля за прошка. Това, което ми разказахте за нещастната Мери, много

Короната с берилитеберил (лат.) – скъпоценен камък със зеленикав и

ме огорчи. Смяя ли да разчитам, че с помощта на вашето изкуство ще мога да науча къде е тя сега?

– Мисля – рече Холмс, – че тя сигурно е там, където е господин Джордж Бърнуел. Ще ми простите, господин Хоулдър, но аз мисля също така, че много скоро тя ще бъде наказана за своята заблуда.

КРАЙ

Arthur Conan Doyle
The Adventure of the Beryl Coronet, 1892

Сканиране, разпознаване и редакция: Борис Борисов, 2008

Публикация

Артър Конан Дойл
Приключенията на Шерлок Холмс

Приключения 2

Приключението със строителния предприемач от Норуд
Пенснето със златните рамки
Короната с берилите
Глория Скот
Смъртта на Чарлз Огъст Милвертън

Издател: КФ „БИСЕРНА 91“
София, 1991

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7294>]